

De Stem, seks, de dood

Column 09-12
Tom Eijsbouts

5 juni 2007 FD

Het principe van one-man-one-vote is de grootste uitvinding van de Griekse oudheid, zegt de Britse historicus Robin Lane Fox. Ik ben hem erkentelijk voor dit inzicht. Grote uitvindingen combineren de kracht van eenvoud met een breedte van gelding. Om maar eens een wilde vergelijking te maken: het one-man-one-vote-beginsel heeft de eenvoud van de dood en de creativiteit van seks. Dood en seks zijn de twee grootste uitvindingen van

het natuurlijke leven. Dat weet ik van de Franse Nobelprijswinnaar François Jacob, bioloog.

De stem is de grondslag van het vrije politieke leven, maar haar kracht en haar vermogen worden niet altijd beseft. In afwachting van de uitslag van de Europese verkiezingen mag ik daaraan enkele gedachten wijden.

Eerst de eenvoud. Wie gisteren gestemd heeft, beseft opnieuw welke hoeveelheid aan overwegingen, belangen, emoties, affecties, antipathieën en andere impulsen in die stem wordt teruggebracht, of samengebalde, tot een enkel binair datum. Ongeveer zoals een lang en rijk leven opgaat in een enkelvoudige dood.

Maar de stem is niet alleen de handeling van die ene mens. De stem is ook, zoals je in het Engelse woord Vote hoort, de uitslag van alle stemmen bijeen. In de Engelse krant staat: European Vote carried by Centre Right. De compressie is er dus een van

fasen: eerst die van de enkele uitgebrachte stem, dan die van de optelling van uitgebrachte stemmen, de Stem. Tel uit hoeveel impulsen, overwegingen, belangen in die ene Stem van deze week worden samengebalde.

De Europese Stem heeft daarbovenop de eigenschap dat ze elke kiezer in tweeën deelt en die twee samen een enkele stem laat uitbrengen, als nationale inwoner en als Europeaan. In het redactioneel van de Volkskrant stond eergisteren dat het Europees Parlement niet waarlijk Europees is, want 'de leden hebben slechts een nationaal mandaat'. Dat is niet waar, zomin als de leden van onze Eerste Kamer slechts een provinciaal mandaat hebben, of de leden van de Fran-

Stem als grondslag van politieke leven vergelijkbaar met seks als grondslag van de vrije natuur

se Assemblee (districtenstelsel) een plaatselijk mandaat. Nee, dat mandaat verpakt een dubbele oorsprong: de Europese uitslag en de verschillende specifieke nationale uitslagen.

Gegeven deze in opeenvolgende fasen samengebalde eenvoud van de Stem is het eigenlijk niet verwonderlijk welke scheppende vermogens ze heeft. De enkele Stem heeft uitwerking in een veelvoud van sferen. Ze levert het mandaat voor de uitverkoren persoon, maar ook de ondersteuning van zijn of haar groep, de ondersteuning van het voorgestelde beleid, de legitimatie van de gekozen instellingen en eigenlijk van het hele democratische bouwsel. Die hele keten van consequenties uit een enkele gebeurtenis maakt de Stem als grondslag van het politieke leven vergelijkbaar met seks als grondslag van de vrije natuur.

In de verkiezingen voor het nog altijd prille Europese parlement komt daar, opnieuw, iets bijzonders bij. Je zou dat het 'institutio-

nele moment' van de Stem kunnen noemen. De Stem draagt haar creatieve impuls ook over op de ontwikkeling van de gekozen instelling zelf. Zo is te verklaren hoe het Europees Parlement meteen na zijn eerste verkiezing (in 1979) om zich heen ging schoppen om levensruimte te veroveren op de andere instellingen. Dit gebeurde daarna telkens na elke volgende verkiezing. De laatste keer, in 2004, was er de krachtmeting van het Europees Parlement met de Europese Raad over de Italiaanse kandidaat-commissaris. Binnenkort weer in dit theater.

Eigenlijk wilde ik reageren op het stuk van G.T. Timmer in het FD van gisteren, dat alleen Europese partijen aan de Europese verkiezingen moeten meedoen.

Tom Eijsbouts is hoogleraar Europees constitutioneel recht en zijn geschiedenis aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam.